

**МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

«АГРАРНЕ ПРАВО»

(для бакалаврів)

Київ 2018

Підготовлено професором кафедри господарського, трудового права та цивільно-правових дисциплін *О. М. Міхатуліною*

Затверджено на засіданні кафедри господарського, трудового права та цивільно-правових дисциплін (протокол № 1 від 31.08.17)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту права (протокол № 8 від 31.08.17)

Міхатуліна О. М. Навчальна програма дисципліни “Аграрне право” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. – 33 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Аграрне право», питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© О. М. Міхатуліна, 2017

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2017

© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Аграрне право є самостійною галуззю права України і за змістом становить сукупність правових норм, які визначають правове становище усіх суб'єктів господарювання в аграрному секторі, а також компетенцію державних органів, що здійснюють управлінсько-регулюючу діяльність у сфері агропромислового виробництва. За допомогою його правових норм визначаються їх права та обов'язки. Нормами аграрного права регулюються також виробничо-господарська та фінансова діяльність та права і обов'язки державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб з питань регулювання аграрних правовідносин. Аграрне право також вивчає такі фундаментальні підгалузі: правове регулювання тваринництва, насінництва, бджільництва, виробництва рибної продукції, ветеринарної медицини, постачання господарюючих суб'єктів сільськогосподарською технікою, пально-мастильними матеріалами тощо. Окремо розглядаються питання приватизації майна в агропромисловому комплексі (надалі – АПК), правового забезпечення якості сільськогосподарської продукції, її закупівлі, правової охорони прав винахідників в аграрному секторі. Предметом аграрного права є всі ті суспільні відносини, які стосуються регулювання майнових, земельних, трудових, фінансово-господарських, управлінських та інших відносин у діяльності суб'єктів аграрного господарювання.

Аграрне право – самостійна навчальна дисципліна, яка вивчається студентами вищих юридичних навчальних закладів.

Мета навчальної програми – допомогти студентам-юристам повніше засвоїти курс «Аграрне право», який містить такі ситуації, щоб студенти, розв'язуючи їх, опанували основні найважливіші теоретичні питання курсу, чинні законодавчі та інші нормативно-правові акти, які регулюють господарську діяльність сільськогосподарських кооперативів, підприємств корпоративного типу, фермерських господарств, особистих селянських

господарств, тощо. Завдання навчальної програми складені головним чином на основі практичних судових справ, а також рішень адміністративних органів.

Проведення практичних занять з аграрного права має на меті, крім сприяння глибшому засвоєнню основних теоретичних положень аграрного права, навчити майбутніх спеціалістів – слідчих, юрисконсультів, суддів, прокурорів — кваліфіковано й свідомо застосовувати набуті знання та діючі правові норми при вирішенні конкретних справ, що виникають у процесі діяльності сільськогосподарських підприємств, у відносинах їх з іншими підприємствами та організаціями, з органами державного управління та місцевого самоврядування.

Розв'язуючи ситуації, студент має навчитися знаходити необхідні правові норми, правильно застосовувати їх при вирішенні конкретних питань, а також уміти викласти результат проведеної роботи в належній формі — скласти проекти договору, рішення загальних зборів чи правління підприємства, протесту прокурора, відповіді на скаргу від імені органу державного управління і т. ін.

Мета вивчення курсу – ознайомити студентів з основоположними відомостями з аграрного права та аграрного законодавства, навчити застосовувати здобуті теоретичні знання в практичній роботі, а також аналізувати ситуації з аграрно-правових питань, що виникають у реальному житті, і правильно їх вирішувати.

Завдання:

- знати відповідно до програми основні категорії та інститути аграрного права, вміти розкрити їх зміст;
- засвоїти основні положення нормативно-правових актів, що регулюють аграрно-правові відносини;
- показати обізнаність з основними проблемами розвитку аграрного права та законодавства;
- розробити на підставі визначення юридичних властивостей пропозиції щодо вдосконалення чинної нормативно-правової бази на основі

виявлених ознак її недосконалості за результатами вивчення та аналізу ефективності чинних нормативно-правових документів.

**Тематичний план
дисципліни
«Аграрне право»**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Загальні положення аграрного права
1	Предмет, метод, принципи і система аграрного права
2	Джерела аграрного права
3	Аграрні правовідносини
4	Суб'єкти аграрного права
5	Правове регулювання переходу до ринкових відносин в АПК
6	Державне регулювання сільського господарства
7	Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва
8	Правове забезпечення соціального розвитку села
9	Правовий режим земель сільськогосподарського призначення та організаційно-правове забезпечення їх раціонального використання
	Змістовий модуль II. Правове регулювання діяльності аграрних товаровиробників
10	Правове становище сільськогосподарського кооперативу
11	Правове становище господарських товариств в АПК
12	Правове становище фермерського господарства
13	Правове регулювання ведення особистих селянських господарств
14	Правове становище державних і комунальних сільськогосподарських підприємств
15	Правове регулювання здійснення окремих видів сільськогосподарської діяльності
16	Договірні відносини у сільському господарстві
17	Правове регулювання охорони довкілля у сільському господарстві
Разом годин: 90	

ЗМІСТ
дисципліни
«Аграрне право»

Змістовий модуль I. Загальні положення аграрного права

Тема 1. Предмет, метод, принципи і система аграрного права

Аграрна політика та аграрна реформа України, їх завдання та зміст в умовах ринкових економічних відносин. Роль аграрного права у їх реалізації.

Поняття аграрного права та його особливості як галузі права. Функції і місце аграрного права у системі права України. Предмет аграрного права. Принципи аграрного права. Методи правового регулювання аграрних відносин. Визначення аграрного права. Завдання і система науки аграрного права. Система аграрного права як навчальної дисципліни.

Література [1-18; 20; 22; 25; 28-42]

Тема 2. Джерела аграрного права

Поняття і класифікація джерел аграрного права. Загальні та спеціальні законодавчі акти.

Конституція і закони України як джерела аграрного права. Укази Президента України у системі джерел аграрного права. Правові акти уряду України та органів державного управління у системі аграрного законодавства.

Характеристика, види і юридична сила локальних правових актів як джерел аграрного права.

Роль і значення узагальнень судової практики у забезпеченні належного правозастосування і зміцнення законності в аграрному секторі економіки України.

Література [1-18; 20-42]

Тема 3. Аграрні правовідносини

Поняття та особливості аграрних правовідносин.

Диференціація аграрних правовідносин.

Юридичні факти як підстава виникнення, зміни та припинення аграрних внутрішніх і зовнішніх правовідносин. Види і структура аграрних внутрішніх правовідносин у приватних аграрних суб'єктах підприємництва (юридичних особах приватного права) кооперативного і корпоративного типів. Елементи внутрішніх правовідносин. Поняття і правові форми зовнішніх аграрних правовідносин. Єдність і взаємозв'язок аграрних правовідносин з цивільно-правовими, трудовими, фінансово-кредитними, земельними, управлінськими, природоохоронними та іншими правовідносинами.

Література [1-15; 20-32; 43-54]

Тема 4. Суб'єкти аграрного права

Поняття і класифікація суб'єктів аграрного права. Об'єктна і суб'єктна частини поняття "підприємство". Визначення аграрного підприємства. Розмежування понять "суб'єкт аграрного права", "суб'єкт господарювання на землі", "суб'єкт аграрного підприємництва (суб'єкт аграрної підприємницької діяльності)".

Правосуб'єктність приватних юридичних осіб (юридичних осіб приватного права) — аграрних підприємців кооперативного і корпоративного типів, їх державна реєстрація.

Правове становище аграрних підприємств державного сектору. Порядок їх утворення, управління, реорганізації та ліквідації.

Правове становище спільних підприємств аграрного сектору.

Література [1-14; 21-42]

Тема 5. Правове регулювання переходу до ринкових відносин в АПК

Ринкові відносини в АПК: поняття, сутність та правові форми забезпечення.

Правове регулювання приватизації в АПК. Правове регулювання паювання. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі.

Правове забезпечення формування ринку сільськогосподарської техніки.

Правове регулювання ринку зерна. Правове регулювання ринку цукру. Правове регулювання ринку алкоголю і тютюну.

Література [1-14; 15-18; 31; 32; 38; 41; 42]

Тема 6. Державне регулювання сільського господарства

Поняття, суть і принципи державного регулювання сільського господарства. Мета і завдання державного регулювання сільського господарства та їх правове закріплення.

Характеристика системи органів державного управління сільським господарством, їх компетенція.

Форми державного регулювання сільського господарства. Методи державного регулювання сільського господарства.

Правові підстави і межі державного втручання в діяльність аграрних підприємств як суб'єктів підприємницької діяльності.

Державний протекціонізм національного аграрного підприємництва: форми, види та процедурний порядок реалізації.

Література [1-18; 22-24; 37; 41; 47; 48; 50; 51; 57; 58]

Тема 7. Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва

Поняття та сутність виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва. Характеристика правового регулювання цієї

діяльності суб'єктів аграрного підприємництва всіх форм власності і організаційно-правових форм господарювання. Галузеві акти законодавства як правова основа виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва.

Правове регулювання спеціалізації сільськогосподарського виробництва та організації його основних галузей (рослинництво, тваринництво, виробництво рибної продукції тощо).

Правове забезпечення ведення основних допоміжних галузей виробництва (садівництво, виноградарство, птахівництво тощо).

Правове регулювання розвитку і ведення підсобних виробництв і промислів.

Правове забезпечення виробництва якісної та екологічно чистої сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства.

Поняття і суть фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва зі статусом юридичної особи.

Поняття фінансової дисципліни та забезпечення її дотримання в аграрних підприємствах. Організаційно-правове забезпечення фінансової дисципліни суб'єктів аграрного підприємництва.

Принципи фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва та їх законодавче закріплення.

Правове регулювання розрахунково-касових операцій суб'єктів аграрного підприємництва.

Гарантії і охорона господарських і фінансових прав суб'єктів аграрного підприємництва усіх форм власності.

Література [1-10; 15-18; 22; 24; 25; 30; 37; 50; 51; 57;64]

Тема 8. Правове забезпечення соціального розвитку села

Поняття соціального розвитку села.

Правовий режим об'єктів соціальної сфери села.

Правове забезпечення підготовки кадрів для села та зайнятості сільського населення.

Правове регулювання розвитку житлово-комунального та дорожнього господарства на селі.

Правове забезпечення оздоровчого обслуговування працівників сільського господарства. Поняття охорони здоров'я працівників сільського господарства шляхом додержання правил техніки безпеки праці і виробничої санітарії у сільськогосподарському виробництві. Закон "Про охорону праці" та практика його застосування стосовно працівників сільськогосподарського виробництва та інші нормативно-правові акти про правила техніки безпеки і виробничої санітарії.

Юридична відповідальність за порушення правил техніки безпеки і виробничої санітарії в сільському господарстві.

Література [1-12; 15-20; 22; 24; 36; 38; 39; 48-50; 54; 58]

Тема 9. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення та організаційно-правове забезпечення їх раціонального використання

Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення.

Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правового регулювання. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення. Права та обов'язки сільськогосподарських землекористувачів.

Характеристика організаційно-правового забезпечення раціонального використання земель сільськогосподарського призначення та інших природних ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва усіх форм власності і організаційно-правових форм. Їх права та обов'язки щодо використання земель сільськогосподарського призначення, збереження та підвищення родючості. Охорона земель як об'єкта природного середовища.

Порядок та умови відшкодування збитків, заподіяних власникам землі і землекористувачам (у тому числі й орендарям).

Земельний податок. Визначення його розміру, і порядок сплати. Відповідальність за порушення строків сплати податку.

Юридична відповідальність землевласників і землекористувачів за шкоду, заподіяну землям сільськогосподарського призначення та іншим природним об'єктам.

Література [1-12; 15-20; 26; 29; 32; 38; 43; 48; 50; 62]

Змістовий модуль II. Правове регулювання діяльності аграрних товаровиробників

Тема 10. Правове становище сільськогосподарського кооперативу

Поняття та види сільськогосподарських кооперативів. Правові умови та порядок їх створення.

Поняття права членства у сільськогосподарському підприємстві кооперативного типу. Порядок і умови виникнення членських правовідносин. Дійсне та асоційоване членство. Права та обов'язки членів сільськогосподарського підприємства кооперативного типу.

Статути сільськогосподарських кооперативів. Правовий режим майна та землі сільськогосподарського кооперативу.

Органи управління та контролю сільськогосподарського кооперативу.

Підстави, порядок, умови та правові наслідки припинення права членства в аграрних підприємствах кооперативного типу. Правові засади реорганізації та ліквідації сільськогосподарських кооперативів.

Література [1-12; 15-18; 22; 28; 32; 36; 45; 49; 57; 64; 65]

Тема 11. Правове становище господарських товариств в АПК

Поняття і загальна характеристика правового становища господарських товариств в АПК.

Поняття й особливості права засновництва та права участі працівників аграрного сектору в аграрних (сільськогосподарських) підприємствах корпоративного типу. Права й обов'язки працівників як засновників і учасників суб'єктів аграрного підприємництва корпоративного типу.

Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств.

Правовий статус сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю.

Особливості правового статусу найманих працівників у сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.

Реорганізація та ліквідація аграрних підприємств корпоративного типу.

Література [1-12; 15-18; 20-24; 59; 62; 64; 65]

Тема 12. Правове становище фермерського господарства

Поняття і основні ознаки фермерського господарства як приватного і (чи) сімейного суб'єкта підприємницької діяльності з виробництва продуктів харчування, продовольства і сільськогосподарської сировини, її реалізації (у тому числі і після власної і (чи) давальницької переробки). Соціально-економічне призначення фермерського господарства у сучасних умовах.

Законодавчі основи створення і діяльності фермерських господарств. Права і обов'язки громадян щодо ведення фермерських господарств.

Фермерське господарство як суб'єкт права власності. Право власності фермерських господарств на землю, майно, кошти, вироблену продукцію, одержані прибутки (доходи).

Земельний податок, визначення його розміру, порядок та умови сплати. Податкові зобов'язання фермерських господарств, їх види, зміст. Особливості

майнової відповідальності фермерських господарств за порушення договірних зобов'язань.

Умови і порядок надання кредитів фермерським господарствам.

Особливості державного регулювання господарської діяльності фермерських господарств.

Література [1-12; 15-18; 28; 30; 36; 37; 40]

Тема 13. Правове регулювання ведення особистих селянських господарств

Соціально-економічна значущість особистих селянських господарств для сфери обслуговування сільського населення.

Характеристика нормативно-правових актів з питань розвитку особистих селянських господарств. Право приватної власності на особисте господарство та сільськогосподарську продукцію, що ним виробляється. Право на присадибну земельну ділянку, умови і порядок її надання.

Повноваження сільських (селищних) Рад щодо організації особистих селянських господарств. Майнові спори між учасниками (членами сім'ї) особистих селянських господарств.

Договори про вирощування і відгодівлю молодняка худоби та птиці в особистих селянських господарствах. Права та обов'язки сільськогосподарських підприємств щодо надання допомоги громадянам для ведення особистого селянського господарства.

Література [1-12; 15-18; 23; 32; 36; 42]

Тема 14. Правове становище державних і комунальних сільськогосподарських підприємств

Поняття та загальна характеристика правового становища державних та комунальних сільськогосподарських підприємств.

Державні та комунальні аграрні підприємства як суб'єкти майнових прав. Поняття правового режиму майна та особливості здійснення господарської діяльності державними і комунальними сільськогосподарськими підприємствами. Характеристика правового режиму майна: об'єкти і зміст майнових прав, сутність, особливості і відмінності права повного господарського відання і права оперативного управління майном.

Право власності державних та комунальних сільськогосподарських підприємств. Об'єкти права власності. Суб'єкти права власності. Правовий режим основних, оборотних, пайових та інших фондів державного аграрного (сільськогосподарського) підприємства.

Права найманих працівників — членів трудового колективу державного аграрного (сільськогосподарського) підприємства на частку (пай, частку, акції) в основних засобах підприємства. Порядок і умови визначення розміру та вартості (паю, частки, акції).

Правове регулювання приватизації майна державних підприємств у системі АПК.

Література [1-12; 22-27; 31; 33; 42]

Тема 15. Правове регулювання здійснення окремих видів сільськогосподарської діяльності

Загальна характеристика законодавства про окремі види сільськогосподарської діяльності.

Правове регулювання тваринництва. Загальна характеристика правового регулювання галузі тваринництва. Правове регулювання племінної справи у тваринництві. Присвоєння відповідних статусів суб'єктам племінної справи у тваринництві. Правове регулювання бджільництва. Правове регулювання виробництва рибної продукції. Правове регулювання ветеринарної медицини. Правова охорона прав на штами мікроорганізмів.

Правове регулювання рослинництва. Правова охорона прав на сорти

рослин. Правове регулювання насінництва. Правове регулювання захисту рослин. Правове регулювання вирощування наркотичних рослин.

Література [1-12; 15-18; 21; 22; 27; 33; 35; 45; 51; 55; 61]

Тема 16. Договірні відносини у сільському господарстві

Договір — головна форма регулювання товарно-грошових відносин сільськогосподарських підприємств.

Договори у сфері матеріально-технічного забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств.

Договірні відносини щодо виробничо-технічного, ремонтного і транспортного обслуговування аграрних товаровиробників.

Договірні відносини щодо меліоративного та (чи) агрохімічного обслуговування.

Договірні відносини щодо впровадження досягнень науково-технічного прогресу та передового досвіду в аграрне виробництво.

Договірні відносини аграрних товаровиробників щодо реалізації продовольства, продукції, сировини (договори купівлі-продажу, поставки, комісії, контрактації, міни (бартеру), форвардні та ф'ючерсні угоди тощо).

Держконтракт (держзамовлення) на реалізацію (до державних та регіональних продовольчих фондів) продукції, продовольства і сировини суб'єктами аграрного підприємництва.

Порядок розгляду спорів, що виникають з договірних відносин, однією зі сторін в яких є суб'єкти аграрного підприємництва.

Література [1-12; 15-18; 21-30; 33; 38; 42]

Тема 17. Правове регулювання охорони довкілля у сільському господарстві

Загальна характеристика законодавства про охорону довкілля у сільському господарстві.

Правова охорона ґрунтів та інших природних ресурсів у сільському господарстві.

Правовий інститут меліорації земель у сільському господарстві.

Правове регулювання хімізації сільського господарства.

Правове регулювання поводження з відходами сільського господарства.

Правове регулювання застосування біотехнологій у сільському господарстві.

Правове регулювання ведення сільськогосподарської діяльності в умовах надзвичайних екологічних ситуацій.

Література [1-12; 15-18; 23; 25; 28; 31; 33; 35; 40]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Варіант контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища.

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта
А - Б	1
В - Г	2
Д - Е	3
Ж - З	4
И - К	5
Л - Н	6
О - Р	7
С - У	8
Ф - Ч	9
Ш - Я	10

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

ВАРІАНТ 1

1. Завдання і система науки аграрного права.
2. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення.
3. Порядок розгляду спорів, що виникають з договірних відносин, однією зі сторін, в яких є суб'єкти аграрного підприємництва.

ВАРІАНТ 2

1. Роль і значення узагальнень судової практики у забезпеченні належного правозастосування і зміцнення законності в аграрному секторі економіки України.
2. Земельний податок.
3. Правове регулювання ведення сільськогосподарської діяльності в умовах надзвичайних екологічних ситуацій.

ВАРІАНТ 3

1. Єдність і зв'язок аграрних правовідносин із цивільно-правовими, трудовими, фінансово-кредитними, земельними, управлінськими, природоохоронними та іншими правовідносинами.
2. Особливості правового статусу найманих працівників у сільськогосподарських підприємствах корпоративного типу.
3. Договірні відносини щодо впровадження досягнень науково-технічного прогресу та передового досвіду в аграрне виробництво.

ВАРІАНТ 4

1. Визначення аграрного підприємництва.
2. Умови і порядок надання кредитів фермерського господарства.
3. Правове регулювання племінної справи у тваринництві.

ВАРІАНТ 5

1. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі.
2. Особливості державного регулювання господарської діяльності фермерських господарств.
3. Реорганізація та ліквідація аграрних підприємств корпоративного типу.

ВАРІАНТ 6

1. Державний протекціонізм національного аграрного підприємництва: форми, види та процедурний порядок реалізації.
2. Соціально-економічна значущість особистих селянських господарств для сфери обслуговування сільського населення.
3. Фермерське господарство.

ВАРІАНТ 7

1. Поняття фінансової дисципліни та забезпечення її дотримання в аграрних підприємствах.
2. Характеристика нормативно-правових актів з питань розвитку особистих селянських господарств.
3. Порядок та умови визначення розміру та вартості паю (частки, акції).

ВАРІАНТ 8

1. Принципи фінансової діяльності суб'єктів аграрного підприємництва та їх законодавче закріплення.
2. Права найманих працівників-членів трудового колективу державного аграрного (сільськогосподарського) підприємства на частку в основних засобах підприємства.

3. Права та обов'язки сільськогосподарських підприємств щодо надання допомоги громадянам для ведення особистого селянського господарства.

ВАРІАНТ 9

1. Гарантії та охорона господарських і фінансових прав суб'єктів аграрного підприємництва усіх форм власності.
2. Правове регулювання приватизації майна державних підприємств у системі АПК.
3. Особливості майнової відповідальності фермерських господарств за порушення договірних зобов'язань.

ВАРІАНТ 10

1. Правове забезпечення оздоровчого обслуговування працівників сільського господарства.
2. Держконтракт (держзамовлення) на реалізацію продукції, продовольства і сировини суб'єктами аграрного підприємництва.
3. Охорона земель як об'єкта природного середовища.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття аграрного права та його особливості як галузі права.
2. Функції і місце аграрного права у системі права України.
3. Принципи аграрного права.
4. Методи правового регулювання аграрних відносин.
5. Система аграрного права як навчальної дисципліни.
6. Поняття і класифікація джерел аграрного права.
7. Загальна характеристика аграрного законодавства України.

8. Конституція і закони України як джерела аграрного права.
9. Укази Президента України в системі джерел аграрного права. Правові акти уряду України та органів державного управління у системі аграрного законодавства.
10. Поняття та особливості аграрних правовідносин. Диференціація аграрних правовідносин.
11. Види і структура аграрних внутрішніх та зовнішніх аграрних правовідносин.
12. Аграрні правовідносини в умовах переходу АПК України до ринкових умов господарювання.
13. Поняття і класифікація суб'єктів аграрного права.
14. Правосуб'єктність приватних юридичних осіб (юридичних осіб приватного права) — аграрних підприємців кооперативного і корпоративного типів, їх державна реєстрація.
15. Правове становище аграрних підприємств державного сектору.
16. Правовий режим майна державних сільськогосподарських підприємств.
17. Правове становище спільних підприємств аграрного сектору.
18. Ринкові відносини в АПК: поняття, сутність та правові форми забезпечення.
19. Правове регулювання приватизації в АПК.
20. Правове забезпечення формування ринку сільськогосподарської техніки.
21. Правове регулювання ринку зерна, алкоголю та тютюну.
22. Поняття, сутність і принципи державного регулювання сільського господарства.
23. Характеристика системи органів державного управління сільським господарством, їх компетенція.
24. Форми державного регулювання сільського господарства. Методи державного регулювання сільського господарства.
25. Правові підстави і межі державного втручання у діяльність аграрних підприємств як суб'єктів підприємницької діяльності.

26. Поняття та сутність виробничо-господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва.
27. Правове регулювання спеціалізації сільськогосподарського виробництва та організації його основних галузей (рослинництво, тваринництво, виробництво рибної продукції тощо).
28. Правове забезпечення ведення основних допоміжних галузей виробництва (садівництво, виноградарство, птахівництво тощо).
29. Правове забезпечення виробництва якісної та екологічно чистої сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства.
30. Поняття соціального розвитку села.
31. Правове забезпечення підготовки кадрів для села та зайнятості сільського населення.
32. Правове регулювання розвитку житлово-комунального та дорожнього господарства на селі.
33. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт правового регулювання.
34. Характеристика організаційно-правового забезпечення раціонального використання земель сільськогосподарського призначення та інших природних ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності.
35. Порядок та умови відшкодування збитків, заподіяних власникам землі і землекористувачам (у тому числі й орендарям).
36. Поняття права членства у сільськогосподарському підприємстві кооперативного типу.
37. Статути сільськогосподарських кооперативів.
38. Правовий режим майна та землі сільськогосподарського кооперативу.
39. Органи управління та контролю сільськогосподарського кооперативу.
40. Підстави, порядок, умови та правові наслідки припинення права членства в аграрних підприємствах кооперативного типу.
41. Поняття і загальна характеристика правового становища господарських товариств в АПК.

42. Поняття й особливості права засновництва та права участі працівників аграрного сектору в аграрних (сільськогосподарських) підприємствах корпоративного типів.
43. Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств.
44. Правовий статус сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю.
45. Реорганізація та ліквідація аграрних підприємств корпоративного типу.
46. Поняття і основні ознаки фермерського господарства.
47. Законодавчі основи створення і діяльності фермерських господарств.
48. Фермерське господарство як суб'єкт права власності.
49. Земельний податок, визначення його розміру, порядок та умови сплати.
50. Повноваження сільських (селищних) Рад щодо організації особистих селянських господарств.
51. Договори про вирощування і відгодівлю молодняка худоби та птиці в особистих селянських господарствах.
52. Поняття та загальна характеристика правового становища державних та комунальних сільськогосподарських підприємств.
53. Державні та комунальні аграрні підприємства як суб'єкти майнових прав.
54. Право власності державних та комунальних сільськогосподарських підприємств.
55. Загальна характеристика законодавства про окремі види сільськогосподарської діяльності.
56. Правове регулювання тваринництва.
57. Правове регулювання рослинництва.
58. Договір — головна форма регулювання товарно-грошових відносин сільськогосподарських підприємств.
59. Договори у сфері матеріально-технічного забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств.
60. Договірні відносини щодо меліоративного та(чи) агрохімічного обслуговування.

61. Загальна характеристика законодавства про охорону довкілля у сільському господарстві.
62. Правова охорона ґрунтів та інших природних ресурсів у сільському господарстві.
63. Правовий інститут меліорації земель у сільському господарстві.
64. Правове регулювання поведінки з відходами сільського господарства.
65. Правове регулювання застосування біотехнологій у сільському господарстві.
66. Цивільно-правова охорона права кооперативної власності сільськогосподарського підприємства.
67. Цивільно-правова охорона права власності фермерського господарства.
68. Цивільно-правова охорона права власності особистого селянського господарства.
69. Юридична відповідальність власників та користувачів земельними ділянками сільськогосподарського призначення за порушення природоохоронного законодавства.
70. Правове становище підприємств лісової промисловості та реалізації їх продукції.
71. Правове регулювання зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів аграрного сектору.
72. Правове регулювання страхування майна сільськогосподарських підприємств.
73. Орендні відносини сільськогосподарських підприємств та організацій.
74. Контрактація як вид договору щодо реалізації сільськогосподарської продукції.
75. Правове становище акціонерних переробних підприємств (товариств) та виконання їх договорів з виробниками сільськогосподарської сировини.
76. Правове регулювання реалізації сільськогосподарської продукції.
77. Судовий захист трудових прав членів кооперативних аграрних підприємств.

78. Судовий захист майнових прав кооперативних сільськогосподарських підприємств.
79. Правові основи вирощування наркотичної сировини в аграрному секторі.
80. Загальні засади створення та ліквідації суб'єктів аграрного господарювання.
81. Правове становище органів державного контролю та інспекції в аграрному секторі.
82. Інститут права членства в аграрному секторі. Дійсне та асоційоване членство.
83. Інститут права засновництва та права участі в аграрному секторі.
84. Правові наслідки припинення членства у кооперативних сільськогосподарських підприємствах.
85. Право власності на майно і кошти кооперативного сільськогосподарського підприємства.
86. Інститут самоврядування кооперативного сільськогосподарського підприємства.
87. Правове регулювання фінансової діяльності сільськогосподарського підприємства.
88. Правове регулювання створення і діяльності підсобних виробництв і промислів у сільськогосподарському підприємстві.
89. Правове регулювання управлінської діяльності сільськогосподарського підприємства.
90. Правове забезпечення виробництва якісної сільськогосподарської продукції та продуктів харчування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Конституція України // Відом. Верховної Ради України. — 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Земельний кодекс України // Відом. Верховної Ради України. — 2002. — № 3-4. - Ст. 27.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відом. Верховної Ради України. — 2003. — № 18-22. — Ст. 144.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відом. Верховної Ради України. — 1996. — № 15.
5. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. // Відом. Верховної Ради України. — 1994. — № 36.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відом. Верховної Ради України. — 2003. — № 40-44. — Ст. 356.
7. Закон України від 27 квітня 2007 р. “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України у зв’язку з прийняттям Цивільного кодексу України” // Відом. Верховної Ради України. — 2007. — № 33. — Ст. 440.
8. Закон України “Про економічну самостійність Української РСР” // Відом. Верховної Ради України. — 1990. — № 34. — Ст. 499.
9. Закон України “Про племінну справу у тваринництві” // Відом. Верховної Ради України. — 1994. — № 2. — Ст. 7.
10. Закон України “Про фермерське господарство” від 19 червня 2003 р. // Відом. Верховної Ради України. — 2003. — № 45. — Ст. 363.
11. Закон України “Про колективне сільськогосподарське підприємство” // Відом. Верховної Ради України. — 1992. — № 20. — Ст. 272.
12. Закон України “Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві” // Відом. Верховної Ради України. — 1990. — № 45. — Ст. 602.

13. Закон України “Про екологічну експертизу” від 9 лютого 1995 р. // Відом. Верховної Ради України. — 1995. — № 8.
14. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” від 16 червня 1992 р. // Відом. Верховної Ради України. — 1992. — № 34. — Ст. 502.
15. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р. // Відом. Верховної Ради України. — 1991. — № 41. — Ст. 546.
16. Закон України “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 27 лютого 1991 р. // Відом. Верховної Ради України. — 1991. — № 16. — Ст. 198.
17. Постанова Верховної Ради Української РСР “Про земельну реформу” // Відом. Верховної Ради України. — 1991. — № 10. — Ст. 100.
18. Порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об’єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища: Затверджено постановою Верховної Ради України від 29 жовтня 1992 р. // Відом. Верховної Ради України. — 1992. — № 46.
19. Порядок формування, зберігання та використання державного резервного насінневого фонду: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 977.
20. Про порядок викупу земельних ділянок громадянами (понад норму, яка приватизується безкоштовно) для ведення фермерського або особистого підсобного господарства: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24 січня 2000 р. № 118.

додаткова

21. Аграрне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / [В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, В. М. Корнієнко

- та ін.]; за ред. В. М. Гайворонського, В. Б. Жушмана. — Х.: Право, 2003. - 240 с.
22. Аграрне право України: підручник / за ред. О. О. Погрібного. — К.: Істина, 2007. - 448 с.
 23. Аграрне право України: підручник / [В. З. Ярчук, В. І. Андрійцев, С. Ф. Василюк та ін.; За ред. В. З. Ярчука]. — 2-ге вид., переробл. та допов. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 720 с.
 24. Аграрне право України: підручник. — К.: Істина, 2004. — 446 с.
 25. Аграрна реформа в Україні: монографія [П. І. Гайдуцький, П. Т. Саблук, Ю. О. Лупенко та ін.]; за ред. П. І. Гайдуцького — К.: ІАЕ, 2005. - 424 с.
 26. *Гордієнко К. Д.* Аграрний маркетинг. Нормативно-правове регулювання: зразки документів. — К.: КНТ, 2006. — 376 с.
 27. Аграрне право України / Н. О. Багай, Л. О. Бондар, В. К. Гуревський та ін. — К.: Істина, 2004. — 448 с.
 28. *Бейкун А. Л.* Державне регулювання діяльності обласного агропромислового комплексу: поняття і суть // *Право України.* — 1997. - № 9. - С. 26-28.
 29. *Бичкова Ц.* Регулювання сільськогосподарської діяльності і співвідношення цивільного та аграрного законодавства // *Право України.* - 1996. - № 7. - С. 38-43.
 30. *Бичкова Ц. В.* Основні засади організації державних закупівель сільськогосподарської продукції // *Аграрне законодавство України: проблеми ефективності.* — К.: Наук. думка, 1998. — С. 131-140.
 31. *Бідзюра І. П.* Реформування аграрних підприємств на основі приватної власності // *Економіка АПК.* — 1998. — № 2. — С. 3-5.
 32. Аграрне право України / В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, В. М. Корнієнкота ін. — Х.: Право, 2003. — 238 с.
 33. *Гринько С. В.* Правові аспекти реєстрації прав на землю: монографія. — К.: ВПЦ “Київ. ун-т”, 2004. — 172 с.
 34. *Долинська М. С.* Фермерські господарства України — землекористування, порядок створення та припинення діяльності. — Х., 2005.

35. *Євдокимов В. О., Юлдашев О. Х.* Права людини на землю в Україні: Практик. посіб. з основ земельного і аграрного права для студ. вищ. навч. закл. // *Спілка юристів України* — К.: Варта, 2002. - 244 с.
36. *Єрмоленко В.* Правовий режим майна фермерського господарства // *Підприємництво, госп-во і право.* — К., 2005. — № 12.
37. *Жушман В. П.* Аграрне право та законодавство України: навч.-практик. посіб. — Х.: Одісей, 2003. — 448 с.
38. *Жушман В. П.* Аграрне право та законодавство України (В питаннях та відповідях): Навч.-практик. посіб. — 4-те вид. - Х.: Одісей, 2007. - 736 с.
39. *Земельне право України: підручник / за ред. О. О. Погребного, І. І. Каракаша.* — К.: Істина, 2003. — 496 с.
40. *Земельне право України: підручник / за ред. проф. М. В. Шульги.* — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 368 с.
41. *Каракаш І. І.* Право собственности на землю и право землепользования в Украине: монографія. — К.: Істина, 2004. — 216 с.
42. *Коваленко Т. О.* Правове забезпечення фінансової підтримки фермерських господарств // *Законодавство України.* — 2005. — № 10.
43. *Коваленко Т. О.* Організаційно-правові питання управління фермерським господарством // *Актуальні питання реформування правової системи України: зб. наук. ст. за матеріалами II міжвуз. наук.-практик. конф. 27-28 травня 2005 р.* — Луцьк, 2005.
44. *Крупка Ю. М.* Аграрне право України: навч. посіб. для дистанційного навч. / за наук. ред. Н. Р. Малишевої. — К.: Вид-во ун-ту “Україна”, 2006. - 160 с.
45. *Кулинич П. Ф.* Ефективність правового забезпечення земельної реформи в Україні // *Аграрне законодавство України: проблеми ефективності.* — К.: Наук. думка, 1998. — С. 66-108.
46. *Науково-практичний коментар до Закону України “Про фермерське господарство” / за ред. М. Шульги.* — К., 2004.
47. *Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, О. О. Погрібний та ін.* — К., 2003. — 280 с.

48. Аграрне право України: практикум / [В. З. Янчук, А. М. Статівка, Н. І. Титова та ін.]; за ред. В. З. Янчука. — К.: Юрінком Інтер, 2001. - 256 с.
49. *Авер'янов В. Б.* Забезпечення прав людини в сфері виконавчої влади // *Правова держава.* — К., 1998. — № 9. — С. 16-22.
50. Аграрне право України: підруч. для студ. юрид. спец, вузів / [за ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана]; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Х.: Прапор, 2003. — 236 с.
51. Аграрное, земельное и экологическое право Украины. Особенности части учебных курсов: учеб. пособие. / под ред. А. А. Погребного, И. И. Каракаша. — Х.: Одиссей, 2001. — 560 с.
52. Агропромисловий комплекс: правові питання / [В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, О. О. Погрібний, В. О. Олійник]; за ред. Ю. С. Шемшученка. — К.: Урожай, 1992. — 192 с.
53. *Алексійчук В. М.* Напрями реформування системи кредитного забезпечення в АПК // *Економіка АПК.* — 1998. — № 1. — С. 40-44.
54. *Бейкун А.* Проблемні питання впливу кодифікації та систематизації аграрного законодавства на динамізм процесів у сфері АПК // *Право України.* — 1998. — № 11. — С. 42-46.
55. *Бейкун А. Л.* Організаційно-правові аспекти державного регулювання господарських відносин в аграрному секторі економіки // *Проблеми права власності та господарювання у сільському господарстві.* — К.: Вид-во Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 2001. — С. 147-177.
56. *Бейкун А. Л.* Реформування структури державного управління АПК // *Держава і право.* — К., 1998-1999. — Вип. 2. — С. 163-168.
57. *Бейкун А. Л.* Систематизація аграрного законодавства як необхідна умова розвитку його інтегрованих властивостей: зб. наук. пр. “Конституція України та проблеми систематизації законодавства”. — К.: Вид-во Ін-ту законодавства ВРУ, 1999. — Вип. 5. — С. 164-177.

58. *Бейкун А. Л.* Поняття державного регулювання діяльності обласної ланки агропромислового комплексу як цілісної правової категорії // *Право України.* — 1999. — № 9. — С. 35-39.
59. *Бейкун А. Л.* (у співавторстві). Соціально-правові проблеми вдосконалення державної екологічної політики щодо використання, охорони і відтворення природних ресурсів // *Розвиток наукових досліджень* — 2005: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 7-9 листоп. 2005 р. — Т. 3. — Полтава: Інтер Графіка, 2006. — С. 13-15.
60. *Гайдуцький П.* Власність на селі // *Уряд. кур'єр.* — 2002. — № 59. — 28 берез.
61. *Кулинич П. Ф.* Ефективність правового забезпечення земельної реформи в Україні // *Аграрне законодавство України: проблеми ефективності.* — К.: Наук, думка, 1998. — С. 66-108.
62. *Проценко Т. П.* Правовий режим майна селянських (фермерських) господарств України: Монографія. — К.: Вид-во Ін-ту держави і права України, 2000.
63. *Титова Н. І.* Фермерство в Україні: основні правові засади. — Л., 1998.
64. *Шалімов М. О.* Роль екологічного законодавства у становленні та розвитку агропромислового комплексу України // *Актуальні проблеми політики.* — О.: Юрид. л-ра, 2003. — Вип. 16. — С. 308-321.
65. *Янчук В. З.* Аграрне право України. — К.: Юрінком Інтер, 2010. — 682 с.
66. Актуальні питання прикладної цивілістики: сімейне, трудове, земельне та житлове право: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. М. М. Ясинка. — К.: Алерта, 2015. — 450 с.
67. Аграрне право: підручник / [ред. Жушман В. П., Статівка А. М.]. — Х.: Право, 2016. — 296 с.